

La cultura com a espai d'inclusió i com a terreny de desigualtat

Published by [Interacció](#) [1] on 31/01/2025 - 10:42 | Last modification: 20/08/2026 - 11:58

L'informe *La cultura ante la exclusión social* és especialment interessant perquè evita presentar la cultura com una resposta automàtica als problemes socials. El seu punt de partida és més complex: **la cultura està travessada per les mateixes desigualtats que la resta de la societat i, precisament per això, només pot contribuir a la inclusió si les polítiques culturals reconeixen aquestes desigualtats i actuen sobre les barreres que les produeixen.**

Publicat el 2024 per l'Observatori Basc de la Cultura, l'estudi situa la relació entre cultura i exclusió social dins l'expansió dels drets culturals i de les polítiques que connecten cultura amb altres àmbits de l'acció pública. La seva aportació consisteix a passar del diagnòstic de les desigualtats culturals a preguntar-se en quines condicions la participació cultural pot formar part de les polítiques d'inclusió.

L'exclusió social és definida com un fenomen multidimensional: no remet únicament a la pobresa, sinó a processos que impedeixen participar plenament en la societat i exercir drets polítics, econòmics, socials o culturals. Aquesta perspectiva permet incorporar-hi les relacions socials, les capacitats, les discriminacions, el territori o l'accés als recursos. Les dades de FOESSA que recull l'informe mostren que el 2021 un 16,3% de la població d'Euskadi es trobava en situació d'exclusió social i un altre 26,1% en integració precària.

Des d'aquest marc, la cultura apareix simultàniament com a **problema i possibilitat d'intervenció**. Les desigualtats de participació cultural segueixen patrons socials. El nivell educatiu, els ingressos, l'edat, la trajectòria cultural durant la infància, el territori o la bretxa digital condicionen de manera diferent la participació receptiva, activa i digital. Per tant, una part de la no-participació no pot interpretar-se simplement com una qüestió de preferències individuals. Pot expressar desigualtats d'oportunitats i, des de la perspectiva adoptada per l'informe, una afectació dels drets culturals.

La cultura no genera inclusió per si mateixa: cal crear les condicions perquè els seus beneficis puguin distribuir-se de manera més equitativa.

Aquesta és probablement la idea que articula millor el document. La cultura pot contribuir a la inclusió perquè ofereix formes específiques de **trobada, col·laboració i expressió**. L'informe associa aquestes experiències amb la generació de sentiment de pertinença, capital social, tolerància envers la diversitat, participació comunitària, confiança, autoestima i capacitats personals. També recupera les nocions de *bonding*, *bridging* i *linking* per explicar la capacitat de les pràctiques culturals per reforçar vincles dins dels grups, construir relacions entre grups diferents i connectar persones i comunitats amb els processos de decisió.

Aquesta perspectiva té conseqüències per a les polítiques culturals. L'informe defensa combinar actuacions **focalitzades**, adreçades a persones o col·lectius en situacions específiques d'exclusió, amb una perspectiva **universal**, capaç de revisar les condicions ordinàries de participació perquè siguin efectivament

accessibles. També assenyala la necessitat de cooperació entre departaments, el paper del tercer sector, la responsabilitat estratègica de les administracions públiques, la proximitat i la flexibilitat dels projectes, i la importància de professionals de la mediació, l'educació i la dinamització cultural. En aquest tipus d'intervencions, l'art adquireix valor especialment **com a mitjà i com a procés**, amb una participació activa de les persones, més que exclusivament com a producció d'un resultat artístic.

Un dels aspectes més valuosos de l'informe és també el límit que ell mateix reconeix. Bona part de l'evidència disponible procedeix de projectes petits, contextuais i dissenyats expressament per produir determinats efectes. Les correlacions entre participació cultural, benestar, tolerància o capital social no permeten establir sempre relacions causals, i sabem menys sobre la permanència dels efectes una vegada desapareixen els recursos i els equips professionals que els sostenen. Aquesta cautela impedeix convertir el valor social de la cultura en una nova retòrica instrumental. Al mateix temps, deixa oberta una qüestió decisiva per a les polítiques culturals locals: **com passar dels bons projectes d'inclusió a unes polítiques culturals ordinàries capaces de no reproduir sistemàticament les desigualtats que aquests projectes intenten corregir?**

Referència

Observatorio Vasco de la Cultura. (2024). *La cultura ante la exclusión social: Conceptualización de la relación e identificación de experiencias de trabajo*. Gobierno Vasco, Departamento de Cultura y Política Lingüística.

[Text complet \(pdf\)](#) [2]

Categories: Informe

Categories: Informes i documents

Tags: inclusió cultural

Tags: desigualtats culturals

Tags: participació cultural

Tags: drets culturals

Tags: valor públic de la cultura

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/news/2025/01/cultura-espai-dinclusio>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/keb-ovc_2024.pdf

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/9760>